

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך לב, תשמ"א

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

תוספת מלים

(המשך)

י

יָאָשׁ — קל, חדל לקוות:

"הוא טָמא / לָכֵן יִטְרִיחַ / הוא יִילֹד / לָכֵן יִיָּאָשׁ"
(פיוטי ינאי, קנ"ג).

אבינרי מביא מסידור רס"ג (תיח): "יִאֲשֵׁי צִיצִית מְטִלִית וּמִזֻּזָּה מְדִינָר"
ומפרש: הזניח, התעלם מן...
בכנעני ובא"ש יש משל מראב"ע.

יָפָשׁ — יבשה:

"וְיָמֵי יָעִיד לָךְ גֹּעֵר יָמִים וְיִבְשִׁים" (מיוחס לרס"ג,
מלילה IV-III, תש"י, ע' 183).

יָגָה — אור, מן השורש "יגה" = נגה:

"וּשְׁמוֹנֶת יָגָהּ מַעְלוֹתַי חוֹשָׁה כְּנִשְׁבֹּת קָדִים" (שם,
178).

זולאי מפרש: "וּשְׁמוֹנֶת יָגָהּ מַעְלוֹתַי, הם שמונה מאורות, כנראה הכונה
לשמונה קני המנורה" (מ' זולאי, האסכולה הפייטנית של רס"ג, תשכ"ד, ע'
קנ"ה, הערה 30).

יָחַף — קל, הלך יחף:

"עוֹד יָחַפוּ וְהִנְעִלְתָּם תַּחַשׁ" (סליחה מיוחסת לרס"ג,
"תרפיץ", שנה כ"ג, ספר ב', תשי"ב, ע' 114).

יְכַלִּיּוֹת — רִיבּוּי מִן "יְכֹלֶת".
"הַכָּחוֹת, הַפְּסוּפִים, הַיְכָלִיּוֹת לְאַחַד בְּאַחַד" (אצ"ג,
רחובות הנהר, ע' קסה).

יוֹמִים — בֹּא בִימִים:
"הִנֵּה נָא זְקֵנְתִּי, יוֹמֵמִתִּי" (מתוך פ"י מן המאה הי"ד,
א"מ הברמן, עיונים במגילות מדבר יהודה, "סיני"
ל"ב, חוב' ג-ד, ע' קסד).
בא"ש ובכנעני יש במשמעות אחרת.

יַעֲלֶה — וְעָלָה, הַתְּפַעֵל — הִפְיֵק תוֹעֵלָתוֹ:
"כֹּל אֱלֹהִים וְדוֹמִיָּהֶם שִׁכּוֹן הָאָדָם לְהַתּוֹעֵל מֵהֶם" (ר'
אהרן בעל "המבחר" עניין ע"ז, פ"ב, פ"ו).
כנעני מביא מדברי משה שרת.

יָפּוֹת — יוֹפִי:
"תָּמִיד עַל יָפּוֹת אִישׁ לְרַעְהוּ" (א"מ הברמן, עדה
ועדות, תשי"ב, ע' 73).
ליכט ב"מגילת הסרכים" גורס עליפות במשמעות "חליפות" (שם, ע' 140,
הערה 7), וכן גורס ילון (ק"ס, כ"ח, 65). כנעני מצטט משל שמיר ויזהר.

יִצְהָרָה — יִצְהָר:
"אֶל אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ וְיִצְהָרָה" (שמעון ברנשטיין,
פיוטים ופייטנים, תש"ג, ע' 98).

יֵשׁ — לְשׁוֹן רַבִּים:
וַיֵּד כָּל הַגּוֹיִּים שֶׁם בְּדָמָם שֶׁל יִשְׁנֵי וְאִינִי" (אצ"ג,
רחובות הנהר, ע' שח).

יְשׁוּבָאִי — כפרי:

"והיו חוטפים ישובאים" (ר' יוסף אלמושנינו, "סיני"
ל"א, חוב' יא-יב, ע' שמח).
א"ש וכנעני מביאים משל סוקולוב וטברסקי.

כ

כָּחֶלֶת — גֶּן כחלחל:
"על חלקת כחלחלת הסמך" (י"ל ביאלר, אשדות
ימים, תשי"ז, ע' 219).

כָּחֶלֶת — צבע כחול:
"ועיני דבוקות בכחלת רקיעך" (שם, ע' 133).

כָּלֵב, פיעל — שם בכלוב:
"וצדוקכם ורדוקכם וסגרו, יכלבו" (י"ח אל-בג, כנף
רננים, תש"ב, ע' 35).
פנעני מביא במשמעות היה לכלב.

כָּלֵבִישׁוּעַל — כלב ציד, צירוף כלב ושועל:
"כלבישועל נשכן וגזלן וחכמן וקל רגליים" (י'
זילברשלג, תרגום 11 קומדיות לאריסטופאנס, תשכ"ז,
פרשים, ע' 64).

כָּמַר, קל — עבד ע"ז:
"המרותי אשר לנתי במ אמש ואכמור" (מיוחס
לרס"ג, מלילה IV-III, ע' 173).

זולאי מפרש: "עפ"י איוב יז, ב, "ובהמרותם תלך עיני", נדרש כנראה על מעשה העגל או על ע"ז בכלל... לפ"ז ר"ל בקירוב: אמש עשינו את העגל... ואכמור, כנראה ל' פולחן וכמורה, ר"ל: עבדתי ע"ז" (מ' זולאי. האסכולה... ע' ק"נ).
כנעני מביאו במשמעויות אחרות.

כְּנַעֲנוֹת — מסחר, מן כנעני במשמעות סוחר:
"לפי שאין לנו לא סחורה ולא כנענות" (מכתב מתקופת הגאונים, "תרביץ", שנה י"א, סב, 159).

כָּרַב — כרוב, עפ"י הארמית:
"וְאֵז כְּנַעֲמָר חָזָה / חָרָצִיב כָּרַב" (ר' יוסף אבן אביתור, "סיני" ל"א, חוב' יא-יב, ע' ש"ח).
המהדיר ד"ר שמעון פרנשטיין מפרש: "הוא ראה בפחד ורעדה את המלאכים הנוראים השונים, לפי דניאל פרק ט ופרק י".

ל

לָבָה, קל — התלקח:
"אורו כאור יִלְכָּה" (ר' יהודה הלוי, "סיני", שנה י"ד, חוב' ג-ד, קע"ב).

לָבָן, קל — היה לבן:
"בְּקִשּׁוּטֵי שָׁלָל אֹרֹת / וְהִנּוּמָה דָּקָה לֹבֶנֶת" (י"ל ביאלר, אשדות ימים, ע' 25).

כנעני מציין רק לע"ח פלי ציטטה.
הפועל לָבַן יש במשמעות עשיית לבנים (בר' יא ג).

לְהַבֹּתִים, ריבוי זוגי:

"הַשְּׁחִירָה גִּחְלָת בְּאֶזְלַת לְהַבֹּתִים" (י' ביאלר, שם, ע'
(117).

לָהּ — עייף:

"וּכְמוֹ אֵילִים מְתַעֲטָפִים וְלֵהִים" (ר' דוד ראש הגולה,
"חורב" ר', ע' 34).

וביאליק גרס לָהּ ע"ד פֶּה: "וְעֵינֵי תַגְשֹׁשׁ לָהּ בֵּין הַשְּׁטִין" ("לפני ארון
הספרים").

לוֹכֵב — גיבור, אביר-לב:

"לוֹכֵב רוֹדֵם וְדוֹנִי" (דיואן שלמה . . . דאפיירה, הוציא
ש' ברנשטיין, תש"ג, ע' 96).

לוֹטֶף, הפעיל:

"עָנָן צִחַ הַלְטִיף אֶצְבְּעוֹתָיו כְּסֶף" (י"ל ביאלר, אשדות
ימים, ע' 219).

לוֹסִיס — הגייט הסמ"ך בסינון-מה בין השיניים, to lisp
באנגלית:

(אברהם רגלסון, "על המשמר").

חבל שאבד לי המקור. ידידי רגלסון [ז"ל] אישר את חידושו זה בשיחה
טלפונית, אבל גם הוא לא זכר את גיליון "על המשמר".

לוֹסֵסֶן — מי שמבטא סמ"ך בדרך הנ"ל:

"ומפני שלסלסן היה" (רגלסון, "על המשמר"; עי"ע
לסלוס).

ל ע ן , בניין פֿעל — הָרְעִיל:
"פֿלו כֶּמֶר מִדְּלִי וְלוֹעֲנוּ עֲדָנַי" (הקליר, סיני שנה ל"ב,
תשרי-חשון תשכ"ח).

ל ע ן , קל בינוני — שׁוֹנֵא שרעלו קשה, מן לענה:
"בְּנֵי לוֹעֲנֵי מַחֲלֵתֵינוּ" (הקליר, "סיני" ס"ב, חוב' א-ב,
ע' כ"א).

ל פ ד , הפעיל — הבעיר:
"עַל סֵף הַחֶדֶל, מְרִי יֹאשׁ / בֶּךָ הֶלְפִיד שְׁאֲרִית אוֹן" (י"ל
ביאלר, אשדות ימים, ע' 213).

ל פ י ד ו ת — לפידים:
"פֿקטורֶת ונרות ועששיות ולפידות" (יהודה הדסי,
"אשכול הכופר", ע' נ"א).

ל פ ל ף , פיעל — כרך, מן "לפף", ע"ד קלקל מן "קלל":
"לִפְלֶפֶת אוֹר יְקָרוֹת וְקִפְאוֹן" (פיוט, מהדורת ש'
ברנשטיין, "הדואר", שנה שלושים, גיל' כ"ה, ע' 476;
י"ד ניסן תשי"א).

בא"ש ובכנעני יש פועל זה במשמעות הפריש לפלוף מן העיניים.

ל ק — קיצור של עמלק, כינוי להֶמָן:
"לֵק עֲמֵה יִשְׁב" (י' מרקוס, גנזי שירה ופיוט, תרצ"ג, ע'
63).